

บทที่ 1

บทนำ

ผึ้ง (honey bees) เป็นแมลงที่สามารถเปลี่ยนน้ำหวานจากดอกไม้ให้กลายเป็นน้ำผึ้ง ซึ่งมนุษย์นำมาใช้ประโยชน์นานหลายพันปีมาแล้ว (สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ, ยงยุทธ ไวกุล และ แสนนัค หงษ์ทรงเกียรติ, 2528) ผึ้งในสกุลเอปิส (Genus Apis) ในโลกนี้รู้จักกันโดยทั่วไปมี 5 ชนิด คือ ผึ้งมัม (the dwarf honey bee : Apis florea Fabr.) ผึ้งหลวง (the giant honey bee : Apis dorsata Fabr.) ผึ้งโพรง (the Asian honey bee : Apis cerana Fabr.) ผึ้งพันธุ์ (the European honey bee : Apis mellifera L.) และชนิดสุดท้ายซึ่งพบในประเทศเนปาล มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Apis laboriosa Smith (อ้างตาม ชุตติกานต์ กิจประเสริฐ, 2527) ผึ้ง 3 ชนิดแรก เป็นผึ้งพื้นเมืองในประเทศไทยและทวีปเอเชีย ส่วนผึ้งพันธุ์เป็นผึ้งพื้นเมืองของทวีปยุโรปและแอฟริกา ได้มีการนำผึ้งพันธุ์จากต่างประเทศมาเลี้ยงเป็นครั้งแรกในประเทศไทยที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยประมาณปี พ.ศ. 2483 (ศุภชัย วานิชวัฒนา, 2483) แต่การเลี้ยงผึ้งเป็นอุตสาหกรรมอย่างจริงจังเริ่มประมาณปี พ.ศ. 2520 (พิทักษ์ พลนุรักษ์, 2527)

ในปัจจุบันการเลี้ยงผึ้งพันธุ์ กำลังเป็นที่นิยมของเกษตรกรในประเทศไทย เนื่องจากเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนสูง (กานดา อุตตะมะคิลก, 2526) ปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งพบอยู่เสมอคือปัญหาการเข้าทำลายตัวอ่อนและดักแด้ของไรศัตรูผึ้ง ไรศัตรูผึ้งที่สำคัญที่สุดและเป็นอุปสรรคต่อการเลี้ยงผึ้งพันธุ์คือ ไรวารริว (Varroa jacobsoni Oudemans) และไรทรอปิลีแลปส์ (Tropilaelaps clareae Delfinado and Baker) สารป้องกันกำจัดไร (Therapeutic agents) ที่ใช้กันโดยทั่วไปในปัจจุบันคือ กำมะถันผสมลูกเหม็นในอัตราส่วน 1:1 โดยปริมาตร ปัจจุบันยังไม่มีรายงานสรุปผลที่แน่ชัดว่า สารป้องกันกำจัดไรชนิดใดจะป้องกันหรือยับยั้งการแพร่ระบาดของไรได้ดีที่สุด การใช้กำมะถันผสมลูกเหม็นเป็นเวลานาน ๆ อาจทำให้ไรสร้างความต้านทานต่อสารป้องกันกำจัดไรขึ้นได้ (สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ และ เพ็ญศรี ตั้งคณะสิงห์, 2529) และจะทำให้การระบาดของไรเป็นไปอย่างรุนแรงยิ่งขึ้น ถ้าได้มีการศึกษาประสิทธิภาพของสารป้องกันกำจัดไรศัตรูผึ้งชนิดอื่น ๆ โดยเทียบกับกำมะถันผสมลูกเหม็นที่ใช้กันโดยทั่วไปแล้ว จะทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาเรื่องไรศัตรู

ผึ้ง การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาประสิทธิภาพของสารเคมีกำจัดไร (acaricides) บางชนิด
2. ศึกษาวิธีการใช้และปริมาณการใช้สารป้องกันกำจัดไร (application methods and doses)
3. หาสารชนิดใหม่ ๆ มาลองใช้กำจัดไรศัตรูผึ้ง
4. ศึกษาผลข้างเคียงบางประการ ที่เกิดขึ้นกับผึ้งขณะที่ใช้สารป้องกันกำจัดไร

เนื่องจากไรศัตรูผึ้งทั้ง 2 ชนิด เป็นปัญหาที่สำคัญของเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้งในประเทศไทย ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ จึงได้ศึกษาสารป้องกันกำจัดไรกับไรศัตรูผึ้งทั้ง 2 ชนิด เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการแก้ปัญหาเรื่องไรศัตรูผึ้งในประเทศไทย รายงานส่วนใหญ่ทั้งในและต่างประเทศ จะศึกษาสารป้องกันกำจัดไรกับไรศัตรูผึ้งเพียงชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น การวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง ในการเลือกใช้สารป้องกันกำจัดไรศัตรูผึ้งที่เหมาะสม เมื่อมีปัญหาการระบาดของไรศัตรูผึ้งเกิดขึ้น และเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเรื่องการควบคุมไรศัตรูผึ้งในอนาคต